

Identita

Daniel Furdík

Čo je to vlastne identita? Identita je v psychológii individuálna jednota a ucelenosť, v ktorej jednotlivec prežíva sám seba a pociťuje, že sebou zostáva v rôznosti stavov, ktoré postupne prežíva v priebehu svojej existencie. Koreň pojmu „identita“ tvorí latinský termín *idem* (to isté, totožné), ktorý so sebou nesie dva neoddeliteľné významy. Prvý odkazuje na absolútnu rovnakosť (totožnosť), zatiaľ čo ten druhý predpokladá určitú typickosť (osobitosť), ktorá je stála a pretrváva v čase. Pojem „identita“ tak obsahuje dva vymedzujúce aspekty porovnanie osôb a vecí: podobnosť a rozdielnosť (Jenkins 2008: 17). Tieto aspekty stáli aj na začiatku kariéry pojmu „identita“, ktorý má bohatú filozofickú minulosť. Otázky „trvalosti (stálosti) uprostred zmeny“ a „rovnakosti uprostred rozmanitosti“ zamestnávali filozofov od čias starovekého Grécka až po súčasnú analytickú filozofiu.

Termín *identita* sa dá použiť aj v našej oblasti, v architektúre. Mám na mysli to, že každé miesto, mesto, priestor môže mať svoj charakteristický pocit, ktorý vytvára, ktorým pôsobí na človeka, pozorovateľa. Pri formovaní miesta máme v úmysle, aby pôsobilo príjemne, aby sa ľahko zapamätalo a aby to bolo miesto niečím osobité. Napríklad mestá v Holandsku majú inú atmosféru ako mestá v Spojených štátoch. Inak je vnímaný Paríž a inak Londýn. Samozrejme, že to, ako pôsobí na človeka mesto, ovplyvňujú viaceré komplexne prepojené veci. Je to geografická poloha, mentalita ľudí, historické podmienky umožňujúce výstavbu, a mnohé iné. Niekedy je ťažké povedať, či človek vytvára prostredie, alebo či to, kde človek žije, ovplyvní jeho a potom sa toto môže preniesť aj do jeho tvorby, ktorá formuje prostredie. Podľa môjho názoru je toto ťažko odlíšiteľné a asi platí oboje. Človeka formuje miesto, kde vyrastá a aj on vplýva na prostredie, ktoré ďalej ovplyvňuje ľudí. Identitu miesta či mesta ďalej vytvára ľudská činnosť. Symbolom Paríža je Eiffelova veža, Londýna Big Ben, ale aj nový prvok – ruské kolo na brehu Temže, ktoré tam bolo vybudované na prelome tisícročí. Identitu mesta vytvárajú aj konkrétne budovy, ktoré sa pre neho stávajú symbolmi, možno svojou monumentálnosťou, významnou polohou, ale zväčša aj uľahčujú orientáciu v jeho okolí.

Mesto Moskva je charakteristické svojimi veľkými proporciami takmer všetkého. Má trinásť miliónov obyvateľov, veľké dopravné tepny vedúce priamo do centra. Doprava na niektorých týchto triedach je vedená siedmimi pruhmi v jednom smere a siedmimi v druhom smere, mierka človeka je tu teda veľmi malá. Tieto ulice boli prestavané ešte za Stalinových čias, kvôli tomu, aby sa dopravné tepny dali využívať aj v prípade zbombardovania priliehajúcich budov,

a zasypaní častí šírky vozovky. Ďalej napríklad tzv. paneláky, ktoré boli u nás vystavané v dvanástich podlažiach, by pri moskovských panelákoch pôsobili ako miniatúry. Tam sú bežne 25-poschodové. Priestory ďalej od úplného centra sú medzi obytnými domami široké aj 200 metrov. Človek sa cíti veľmi malý. Pre Moskvu sú charakteristické aj osobité stavby. Sú to napríklad tzv. „Stalinskije vysotki“, je to sedem výškových budov vystavaných v jednom štýle po celej Moskve. Najznámejšia z nich je Lomonosovova univerzita na Leninských horách v Moskve. Táto dominantna je z nich najvyššia a jedinečná je aj svojou polohou na jedinom kopci v širokom okolí, keďže celé mesto je postavené na bažinatom, plochom území. Ďalej je to asi najznámejšia, najcharakteristickejšia stavba pre cele Rusko, Chrám Vasilija Blaženého. A takisto Chrám Krista Spasiteľa. Táto stavba bola postavená v priebehu veľkej časti 19. storočia. Po veľkej októbrovej revolúcii mal byť zbúraný a na jeho mieste mal byť postavený pamätník socializmu, známy aj ako Palác sovietsk. Chrám bol zbúraný, ale Palác Sovietov nebol nikdy postavený a na jeho mieste sa až do konca osemdesiatych rokov 20. storočia nachádzalo kúpalisko. Po páde režimu sa začalo s obnovou pôvodného chrámu. Dokončený bol za desať rokov a posvätený bol v roku 2000. Keďže bol vystavaný úplne nanovo, a len na základe nájdených fotografií, pomocou počítačov, nazýva sa aj digitálny chrám. Na tomto príklade môžeme dobre vidieť to, ako si človek cení spomenutú identitu, je to niečo, čo je zhodné, niečo, čo je však aj napriek času trvácne.

Mestá si zachovávajú svoju identitu aj v dnešnom čase globalizácie. Globalizácia je nevyhnutná. Prináša plusy aj mínusy. Z môjho pohľadu plusy prevažujú nad mínusmi, najmä čo sa týka bežného života človeka. Možnosti lacnejšieho prístupu k veciam bežnej spotreby, ale treba dbať na to, aby mestá nestrácali svoju identitu len kvôli architektúre, ktorá sa podobá jedna na druhú. Treba dbať na to, aby bola v súlade s jestvujúcim stavom, aby ho ďalej zveľadovala a rozvíjala jeho autenticitu.

Esej bola napísaná v rámci predmetu Environmentálna podstata architektúry na Ústave experimentálnej a ekologickej architektúry FA STU.